

2012-05-08

Dnr 43-2011:5551

Vilhelmina kommun

Rektorn vid Vuxenutbildningen i Vilhelmina

lars.gavelin@vilhelmina.se

Beslut för vuxenutbildning

efter tillsyn i vuxenutbildningen
i Vilhelmina kommun

Tillsyn i vuxenutbildningen

Grundläggande vuxenutbildning
Gymnasial vuxenutbildning
Vuxenutbildning för utvecklingsstörda
Svenskundervisning för invandrare

Helhetsbedömning

Skolinspektionen genomför tillsyn i Vilhelmina kommun under perioden våren 2012. Skolinspektionen genomförde besök i vuxenutbildningen den 3 och 4 april 2012 och intervjuer med kommunens företrädare den 17 april 2012.

Vuxenutbildningen i Vilhelmina kommun har en lärmiljö som är anpassad för vuxenstuderanden och erbjuder ett flexibelt och brett utbud av utbildning. Rektorn och intervjuad personal förmedlar ett stort engagemang för verksamheten. För att möta olika studerandes behov har verksamheten satsat på IT-användning i sina distansutbildningar. Man har även fortbildat personalen i värdskapsutbildning för att kunna ge de studerande både ett personligt och professionellt bemötande. De intervjuade studerande uttrycker att stämning och arbetsmiljö på skolan är bra. De tycker att de har god kontakt med sina lärare och blir bra bemötta. Arbetet med planen mot kränkande behandling måste dock förbättras så att den uppfyller författningarnas krav.

Enligt rektorn fullföljer de flesta elever sina studier och når målen. De flesta avhopp sker från gymnasiala distanskurser inom Lapplandsvux och sfi. I övriga kurser är avhoppet få. Skolverkets statistik för år 2010 visar att andelen studerande som slutfört kurs inom gymnasial vuxenutbildning eller påbyggnadskurs är 73 procent mot rikets 74 procent. Andelen studerande inom sfi som godkänts var 30 procent, att jämföra med kommungruppens 23 procent och rikets 29. Av de studerande på sfi hade 30 procent avbrutit sina studier. Motsvarande andel för kommungruppen var 37 procent och för riket 34 procent. Alla sfi-studerande har inte möjlighet till någon längre praktik eller arbete i kommunen. Situationen har dock enligt rektor och lärare förbättrats genom

bättre samarbete med arbetsförmedlingen. Skolinspektionen bedömer att det finns utrymme för resultatförbättringar.

Kommunen och vuxenutbildningen måste enligt Skolinspektionen förbättra sitt arbete med att aktivt verka för att nå dem i kommunen som har rätt till grundläggande vuxenutbildning och se till att utbildningen erbjuds på ett sätt som gör att de vuxna kan studera efter individuella behov och önskemål. Detta för att stödja vuxna med kort utbildning att påbörja och genomföra utbildning.

De studerande ska kunna, utifrån individuella mål, bygga en utbildning med utgångspunkt i egen kunskap och kompetens. Studierna för den enskilde ska planeras utifrån dessa förutsättningar och inom komvux dokumenteras i en individuell studieplan. Av skrivningar i författningarna framgår också tydligt vikten av en god studieplanering för särvtv och sfi. Vid intervjuer framgår att det finns behov att utveckla arbetet med detta. Det framgår, även enligt Skolinspektionen, att det finns mycket mer att göra för att utveckla arbetet med studieplanering, rutiner för prövning och för att validera kunskaper och erfarenheter. Vuxenutbildningen bör även öka de studerandes inflytande över utbildningen.

Skolinspektionen pekar i denna tillsyn på ett antal områden som huvudmannen måste åtgärda för att förbättra de studerandes måluppfyllelse. Mot denna bakgrund fattar Skolinspektionen följande beslut.

Beslut

Skolinspektionen har i tillsynen av vuxenutbildningen i Vilhelmina kommun identifierat följande brister som ska åtgärdas:

- Rektorn och lärarna arbetar inte aktivt för att ge de studerande möjlighet till inflytande över utbildningens innehåll och former (Lpf 94 2.3 Elevernas ansvar och inflytande).
- Vuxenutbildningens plan för att motverka kränkande behandling är inte utformad enligt författningarnas krav. I arbetet med att ta fram och utvärdera denna plan är eleverna inte delaktiga. (14 a kap. 8 § 1985 års skollag).

2012-05-08

4 (11)

Dnr 43-2011:5551

- Skolinspektionen bedömer att kommunen inte verkar aktivt för att nå dem som har rätt till grundläggande vuxenutbildning (11kap. 8-9 §§).

En utförligare redogörelse av de konstaterade bristerna finns nedan under rubriken Skäl för beslut.

Skäl för beslut

Måluppfyllelse

Enligt rektorn fullföljer de flesta eleverna sina studier och når målen. De flesta avhopp sker från gymnasiala distanskurser inom Lapplandsvux och sfi. I övriga kurser är avhoppet få. Avbrott i studier behöver inte vara negativa men det är viktigt att kontinuerligt följa upp och analysera avbrottsorsaker, vilket görs av vuxenutbildningen i Vilhelmina kommun. Rektorn menar att ambitionen har varit att göra utbildningarna flexibla genom bland annat kontinuerlig intagning och individuell studietakt. Vid utvärderingar har dock framkommit behov av mer undervisning i grupp, till exempel ger man på försök inom A-kursen i matematik dubbelt så mycket lärarledd tid som normalt ges vid ungdomsgymnasier.

Skolverkets statistik för år 2010 visar att andelen studerande som slutfört kurs inom gymnasial vuxenutbildning eller påbyggnadskurs är 73 procent mot rikets 74 procent. Andelen studerande inom sfi som godkänts var 30 procent, att jämföra med kommungruppens 23 procent och rikets 29. Av de studerande på sfi hade 30 procent avbrutit sina studier. Motsvarande andel för kommungruppen var 37 procent och för riket 34 procent men noterbart är att den genomsnittliga tiden mellan start och slutdatum för kursdeltagare som fått godkänt på sfi är på vissa kurser kortare i Vilhelmina än i riket. På studieväg 2B tar det till exempel 19 veckor mot riksgenomsnittets 33 veckor, och på studieväg 3D tar det 11 veckor jämfört med rikets 24. Resultatmått för all vuxenutbildningen är komplicerade och statistiken bör därför tolkas med försiktighet. Även om resultaten i ett nationellt perspektiv är förhållandevis goda bedömer Skolinspektionen att det finns utrymme för resultatförbättringar.

Eleverna i särsvux studerar mot de kursmål som är formulerade i de individuella studieplanerna som är utarbetade utifrån elevernas individuella möjligheter och förutsättningar. De flesta eleverna går i träningsskola. Resultatet dokumenteras med ett intyg. Någon enstaka elev läser kurser och erhåller då ett betyg. Det är mycket sällan de studerande når specifika kursmål som kan bedömas utifrån betygskriterier men rektorn och lärarna arbetar för att eleverna ska ha den möjligheten.

Vuxenutbildningen har, enligt rektorn, arbetat mycket med att få en god arbetsmiljö. Vid kursupptakt tas arbetet för gemensam värdegrund upp och deltagarna får ta del av likabehandlingsplanen. Det framgår dock av intervjuer att vux-

enutbildningen ännu inte funnit former för hur de studerande ska involveras i upprättande av en plan mot kränkande behandling. Samtlig personal har fått en utbildning i värdeperspektiv, det vill säga att lyssna, vara lyhörd och mötas i en bra dialog. Lärcentrum har ett gemensamt café där både personal och studerande äter lunch och fikar tillsammans vilket enligt intervjuer bidrar till en god stämning. Rektorn menar att detta även stöds av de deltagarenkäter som genomförs terminsvis där det framkommer att alla studerande känner sig trygga och de flesta trivs mycket bra.

Huvudområde: Studerandes utveckling mot målen

Bedömningsområde: Grundläggande värden och inflytande

Bedömning:

Skolinspektionen bedömer att rektorerna och lärarna behöver arbeta mer aktivt för att ge de studerande möjlighet till inflytande över utbildningens innehåll och former.

Författningsstöd:

Lpf 94 2.3 Elevernas ansvar och inflytande.

Motivering:

Det är varje utbildningsverksamhets skyldighet att aktivt verka för att skapa de bästa förutsättningar för studerandes inflytande. Det åligger alla som arbetar i skolan, enligt skollagen och läroplanen, att vidareutveckla de studerandes förmåga att arbeta i demokratiska former och att arbeta med värdegrundsfrågor.

I samband med verksamhetsbesök och intervjuer med studerande framkommer att undervisningen huvudsakligen planeras av lärarna och att de studerande i liten utsträckning bjuds in att delta i planeringen av undervisningen. De studerande menar dock att de ges möjlighet att utvärdera undervisningen och att de kan välja i vilken takt de vill arbeta och skriva prov. Däremot förekommer sällan en gemensam diskussion om kursens innehåll, vad gäller exempelvis arbetsformer eller material. Vuxenutbildningen har heller inget forum som exempelvis ett studeranderåd, där de studerande kan lyfta övergripande frågor.

Denna bild bekräftas i intervjuer med rektor och lärare. Detta förklaras med att de studerande visar ett lågt engagemang för gemensamma frågor, även om engagemanget ökar med studieomfattningen. En annan förklaring som ges är

att en stor del av de studerande inte är vana vid att ha inflytande över undervisningen och vill att läraren ska bestämma.

Det saknas dock en tydlig strategi för hur lärarna ska arbeta för att träna förmågan till inflytande och medskapande. Skolinspektionen bedömer att rektorerna och lärarna behöver göra ansträngningar för att öka de studerandes möjligheter till inflytande över utbildningen.

Huvudområde: Studerandes utveckling mot målen

Bedömningsområde: Trygghet och studiero

Bedömning:

Vuxenutbildningens plan för att motverka kränkande behandling är inte utformad enligt författningarnas krav. I arbetet med att ta fram och utvärdera denna plan är eleverna inte delaktiga.

Motivering:

En översikt över de åtgärder som behövs för att förebygga och förhindra kränkande behandling ska enligt skollagen beskrivas i en årlig plan mot kränkande behandling. Elever ska aktivt uppmuntras och ges verkliga möjligheter att påverka och bli delaktiga i arbetet med planen.

Vuxenutbildningen i Vilhelmina präglas av goda relationer mellan studerande och lärare och de studerande sinsemellan samt ett respektfullt förhållningssätt. Verksamheten har utarbetat en likabehandlingsplan som bland annat innehåller vilka åtgärder som bör vidtas om någon i personalen får kännedom eller misstänker att en elev utsätts för kränkningar. Vid kursupptakt tas värdegrundsfrågor upp och deltagarna får ta del av likabehandlingsplanen. Det framgår dock av intervjuer att vuxenutbildningen ännu inte har funnit former för hur de studerande ska kunna involveras i upprättandet av en plan mot kränkande behandling.

Skolinspektionen bedömer sålunda att verksamheten behöver utveckla sin plan mot kränkande behandling så att den tydligt anger vilka åtgärder som skolan avser påbörja eller genomföra under det kommande året för att förebygga och förhindra kränkande behandling av elever. Skrivningarna ska utgå ifrån en tydlig kartläggning av situationen på skolan och konkret beskriva vilka åtgärder som ska vidtas under året. En redogörelse för hur åtgärderna har genomförts ska också finnas med i efterkommande års plan.

Verksamheten behöver också utveckla former för hur planen mot kränkande behandling ska upprättas, följas upp och ses över under medverkan av de studerande.

Författning:

14 a kap. 8 § 1985 års skollag.

Huvudområde: Studerades rätt

Bedömningsområde: Erbjudande av utbildning

Bedömning:

Skolinspektionen bedömer att kommunen inte verkar aktivt för att nå dem som har rätt till grundläggande vuxenutbildning.

Motivering:

Varje kommun ska aktivt verka för att nå dem i kommunen som har rätt till grundläggande utbildning för att motivera dem att delta. Av dokumentstudier och i intervjuer framkommer att Vilhelminas vuxenutbildning i stort sett förlitar sig på att de som har rätt till grundläggande vuxenutbildning söker upp utbildningens studie- och yrkesvägledare eller söker sig fram på verksamhetens hemsida. Lärcentrum arbetar dock aktivt för att nå studeranden på grundläggande utbildning för utvecklingsstörda. De har ett branschråd för särskild vuxenutbildning som träffas ett par gånger per halvår. Vid varje möte diskuteras aktivt nya deltagare främst inom lärlingssär-vux men även för ordinarie sär-vux. Kommunen bedriver för övrigt inte någon uppsökande verksamhet eller aktiv rekrytering till grundläggande vuxenutbildning vilket är ett krav enligt skollagen.

Skolinspektionen bedömer att kommunen och vuxenutbildningen måste vidta ytterligare åtgärder för att aktivt nå de prioriterade målgrupperna i kommunen som har rätt till grundläggande vuxenutbildning.

Författning:

11kap. 8-9 §§ 1985 års skollag.

Beskrivning av vuxenutbildningen

Tabell 1: Antal deltagare inom vuxenutbildningen

Kommunal vuxenutbildning	Antal deltagare
Grundläggande vuxenutbildning	26
Gymnasial vuxenutbildning	108
Vuxenutbildning för utvecklingsstörda (särvox)	6
Svenskundervisning för invandrare (sfi)	65

Källa: Kommunens uppgifter 2012-0403

Vuxenutbildningen i Vilhelmina kommun omfattar grundläggande och gymnasial vuxenutbildning (komvux), vuxenutbildning för utvecklingsstörda (särvox) samt svenskundervisning för invandrare (sfi) och verksamheten bedrivs i Lärcentrum. I Saxnäs bedrivs påbyggnadsutbildningen Yrkesförare, persontransporter med buss. För att möta behoven i den vidsträckt kommunen finns också minilärcentra i Saxnäs och Dikanäs. Verksamheten samarbetar även med Dorotea kommun inom yrkes-sfi, sfi och grundvux och Lapplandsvux som är ett samarbete mellan inlandskommunerna i Västerbotten för att erbjuda utbildning i kurser på gymnasial nivå. Kurserna inom Lapplandsvux är webbaserade och de studerande kombinerar självstudier och handledning med obligatoriska när- och videokonferensträffar. Även Yrkeshöskolans kurser finns organiserat under Lärcentrum men ingår inte i Skolinspektionens granskning.

Organisatoriskt tillhör vuxenutbildningen kultur- och utbildningsnämnden. Verksamheten leds av en rektor. På Lärcentrum finns tillgång till information, studie- och yrkesvägledning samt ett gemensamt café för personalen och de studerande.

Rektorn och Vilhelmina kommun har ansvar för att vuxenutbildningens brister åtgärdas. Redovisning över vidtagna åtgärder och påbörjat förbättringsarbete ska lämnas till Skolinspektionen **den 17 september 2012**. Skolinspektionen förutsätter dock att rektorn och Vilhelmina kommun snarast vidtar åtgärder för att rätta till bristerna.

Skolinspektionen

2012-05-08

10 (11)

Dnr 43-2011:5551

I ärendets slutliga handläggning har undervisningsrådet Agnetha Burström och utredaren Sara Lyrenäs deltagit.

På Skolinspektionens vägnar

Elisabeth Ahlgren
Enhetschef

Eva Ahlman
Utredare/Föredragande

Bilaga: Allmänt om tillsynen

Dnr 43-2011:5551

Allmänt om tillsynen

Skolinspektionen genomför regelbundet tillsyn i alla kommuner för att granska skolväsendet. Vid tillsynen tar Skolinspektionen ställning till i vad mån verksamheterna ger förutsättningar för barn, ungdomar och vuxenstudier i kommunen att nå de nationella målen och bedömer om kommunen uppfyller de krav som författningarna ställer på verksamheten. Tillsynen fokuserar på sådana faktorer som har betydelse för en god lärandemiljö och för elevernas möjligheter att uppnå kunskapsmålen. Förutom att Skolinspektionen bedömer måluppfyllelsen inriktas tillsynen mot tre huvudområden: **Elevernas utveckling mot målen, ledning och utveckling av utbildningen samt enskild elevs rätt.**

Inom den regelbundna tillsynen granskas hur kommunen som huvudman tar ansvar för att erbjuda vuxenutbildning av god kvalitet till de avsedda målgrupperna. All vuxenutbildning granskas och bedöms utifrån 1985 års skollag fram till den 1 juli 2012.

Skolinspektionens granskning avser inte att ge en heltäckande bild av tillståndet i skolväsendet utan i vilken utsträckning kommunen, vid det aktuella granskningstillfället, avviker från de krav och förväntningar som uttrycks i skollag, läroplaner och övriga författningar som rör skolväsendet, inom de granskade områdena. Beskrivningarna och bedömningarna i besluten grundas på de dokument som huvudman och skolor lämnat samt på de iakttagelser och intervjuer som genomförts vid besök i verksamheten. Även annan information från Skolverkets nationella uppföljningssystem, eller som finns publicerad på annat sätt, har använts. Skolinspektionen använder olika tillsynsmetoder vilket innebär att besöken vid skolor och verksamheter kan variera avseende såväl omfattningen som av vilka grupper som intervjuas.

Företrädare för kommunen ges möjlighet att ta del av och att lämna synpunkter på saksuppgifter i besluten. Alla beslut kompletteras med en muntlig återrapportering av inspektörerna till företrädare för kommunen.

Inom de områden där Skolinspektionen bedömt att det finns brister har huvudmannen ansvar för att åtgärder vidtas. Med anledning av tillsynen ska huvudmannen till Skolinspektionen redovisa vilka åtgärder som har vidtagits i kommunen, på skolorna och i övriga verksamheter inom den tid och i den ordning som anges i beslutet.

Ytterligare information om den regelbundna tillsynen finns på Skolinspektionens webbplats (www.skolinspektionen.se/ Tillsyn)